

• OLLIVIER 649 A k

KER IS, AR ROUE GRALON

Hag Iliz Mirakuluz ann Itron Varia Remengo'

« Neb a bed Gwerc'hez Remengo

« Birviken ne dañ da gol...

En Escopti Kerne el lec'h e ma breman môr Douarnenez, e oa guechall eur gear vraz meurhet hanvet Is.

Eur voguer ledan hag huel, gant sklujou houarn, he diffenne deus ar môr, Er gear-ze ne velet, e touez ann dud pinvidik, nemet dizurz, goal! exempl ha fallagriez. Gralon, pehini a chome neuze er gear a Is, a oa Roue Breiz-Izel. Bet coa brezeller en he iaouankis, ha rust enn andreed he zujidi ; mes enn he gozni, sklerijennet dre ar feiz kristen, e teuaz da veza dous evel eun oan. Hirvoudi ar re aliez war dizurzou Is, ha war ar vue dirollet a rêne he werc'h, ar Brincez Ahez, gant an noblantz yaouanc a gear ha deuz ar vro hanvet hirio Kear-Ahès, pehini a oa dezhi a leve.

Enn amzer-ze, ive, e oa he Breiz-Izel, daou abostol santel, daou wignon da Zoue, Saut Kaourintin. kentaescop à Guemper, ha Sant Gwenoled (1), kenta abad a Landevennec ; aliez o devoa prezeguet ar feiz er gear a Is, ha gourdrouzet ar Roue Grallon, abalamour d'ann drougobrou, d'ann torfejou ha d'ann injustisou a ree bemdez, e palès he werc'h yaouank ; mes goab a ree anezho, hag ar Roue, simpleet dree anno ad n'en devoa mui a c'halloud avoal'ch, evit arreti dizurzou ker bras.

Doze skuizaz er fiin o welet Is kaledet enn he fec'hejou, hag a roaz da anaout da Ael Breiz-Izel he wignon Gwenole, penoz eb dalle pell, ar gear gaér-ze a vije beuzet gant ar môr. Kerkent, Gwenole a pignaz war he werc'h hag a redas da gear Is, o sonjal c'hoaz mouga koler Doue. Mes tremenet e oa an amzer a druez. Pa enn em gavas an Abat santel war dro anter-noz, selujou Is a oa digor, hag ar môr a groc spontus, o tiruial war an dud, ann tier hag ar paleziou. Gwenole ne allaz savetei nemet Gralon epken ; gwelet a rer c'hoaz roudou treid ar marc'h er garek war pehini, abaoue, abaded Landevennec, arog komer ho c'harg, a deu da ober ho feden ha da anaout ar Roue Gralon evit fondatour eur c'houent.

(1) Gwen-oll-e Oll-e-Gwen, [il est tout blanc], hanvet evel-ze gant he vamm ar santez Ven, abalamour ma oa eur buguel koant a fur, Sant-Gwenole, dre he vertuziou, en denz meritet an hano kear Ael Breiz-Izel, l'ange de la Bretagne.

— 2 —

Abès merc'h fall ar Roue, kiriek a revin Is, oê troet e *Marie Morgan*, anter maouez hag an-er pesk. Par bar ar loar, he c'hlever c'hoaz aliez o hana, war mor Douarnenez, a euz reveniou, ar gar veuzet. He daoulagat a zo evel diou stereden, he bleb evel ann aour, he gouzoug hag he diou vronn ken gwenn hag ann er'ch, hag he mouez melioduz a laka da gouskat dre he chalmou ; evelse, martolodet ar vro, raktal ma he c'hlevont, a lavar etrez-ho, gant spouron : Tec'homp. Ahès a zo savet deus he falez, ar gwell amzer ne ma ket pell, a ma taleomp e vezimp tolet kousket var ar rec'hier.

Evel Sodôm, Gômor, ha Babylon, kear Is ne m'a mui. ; hag irio ar mor a ruill dreist he fenn.

Da zao heol, Galon a veza pignet gant Gwenole var lein Menez-Hom a daolas ac'hano eur zell truezus war he lerc'h ; mez el lec'h ma edo ar gear Is, ne velas mui nemet môr Douarnenez, hag e kouezaz d'ann daoulin evit trugarekat Doue hag ar Werc'hez da veza saveteet he vuez.

Pa zavar diwar he zaoulin, e velas dindan ann heol, o luguerni, *Ru-men-Goulou* pe *Men-ru-ar-Goulou*, war pehini vijet sakrifiet tud e beo, ha hep mis. eur buguel bihan, c'hoaz euz ar vronn Neuze, bruzet enn he zaelou, hag ha zaoulagad savet e trezek enn Enn, e lavaras d'he vignon santel .

« War ar Men-ru-Zont, konsakret da eun Doue barbar, me a rei
« sevel eun ilis kaër d'ar Werc'hez, hag el lec'h ma skuiller goad ann
« dud da Dentatès, e skuillo mamm ar gwir Doue he grason war Breiz-
« Izel. »

Gralon a zalc'hez mad d'her c'her, ha belein ar baïannet o veza o en em revoltet pa veljont dispen templ an Doue faoz Teutatès, ar Roue kristen ho zrebas e kever Argol e penn ar Nretonnet konvertisset.

Goude beza great he beden, war Menez-Hôm, ar Roue Gralon a heuillas Gwenole da abatti Landevennec savet gant-han, eun neubeut blaveziou kenioe'h. Diarog kement-se, en devoa c'hoaz roet he bales, e Quemper, da SantJKaourintin, pehini en devoa torret he naon dezhan ha de gompagnunez gand eun tam deus e hesk bian. E plas ar palèsse e ma breman ilis kaer katredal Quemper.

Gralon a dremenaz e Landevennec a rest euz he vuez eun eur bintjen galet, hag aliès e kare mont gant he vignon ker da Remengol da bedi evit he bobl, ann *Itron-Varia-Remed-Oll*, beza eun devoa ann heur d'hé gwelet brudet bras e pevar c'hoir Breiz-Izel, hag o vervel etre divrec'h sant Gwenole, e Landevennec, e recommande he ene da Zoue onn eur lavaret gant fizians.

Itron-Varia Remengol,
Mirif ouzin na zin da goll.

— 3 —

Penzek kant vloas a zo abaoué ma e maro Gralon. hag ar vretonet, peret zo bepret tud a feiz hag a galon, o deus c'hoas sonj eus ho roue koz hag eus he vignon, Sant Gwenole. Mes ma c'hanafevent gwelloc'h histor ho bro gaer, pa zeont dazul an drindet da bardon bras Remengol, ha pa velont môr Douaruenez, Menez-Hom, Landevennec a tour huel ilis miraculm ann *Itron-Varia-Remed-Oll*, a lavarfont ann dañlou eun ho daoulagat, eun eur vale gant respect war douar ar Zoent hag ar Rouaned.

Braz ar burzudou a zo bet
Ebaas ann amzer dremenet!....

Braz ive ar burzudou a ra c'hoas krio, ann Itron-Varia-Remengol, enn andred ar Vretonnet, ha, drest-oll, enn andret ar belerinet a deu bemde de gwele, alies eus a bel dvo, ha kals anez ho diarc'hen hag e korf ho rouchoudou.

Ar vinoret dilezet, an intanvezet paour, ar beorien noaz, soudaade Breiz-Izel, e kreis tann ar brezel, ar vartolodet war ar mor bras e furol ann holldud affliget a gorf, a galon hag a speret, darn en ho foaniou, darn eundangerriou, dar all en disesper, ha darn ive, war gwele ar maro, o deus sonjet eus ho Mamm douz a mad, hag aliès e leveron dez-hi gant garante ha gant fiance enn he gallond hag enn he madelez.

O Gwerc'hez sakr Remengol, Patronez Breiz-Izel,
Pedit evidomp, hirio ha pa rankimp mervel :
Pedit evit Breiz-Izel, evit ar Vretonnet
Ho deus ho kare, ho kar ho karo bepret.

G W E R Z

AR ROUE GRALON HA KEAR IS

War don : *Judik hag Holofernes* ; pe war don : *Bosen Elliant*.

I

Petra 'zo neue e kear Is,
Ma ze ken foll ar fïaouankis ?
M'ar klevan-me ar biniou,
Ar vombard hag an delennou ?

N'euz e kear Is netra neve,
Ann ebattou ma 've bemde,
N'euz e kear Is nemet traou koz,
Ann ebattou ma 've bemnoz.

Bojennou drez zo divoannet
A dor ann ilizou prennnet,
Ha wa ar beorien o wela
Ec'h hisser ar chas d'ho drailla.

D'ha c'hoezek vla ann oll verc'het
N'ho deuz doue, met ar pec'het
Ha da ober he gurunen,
E roont ho c'haera rozen.

Ahès, merc'h ar Roue Gralon,
Tann an ifern enn he c'halon,
Er penn kenta deuz ann dirol,
A-gas d'he c'heul ar gear da goll.

Sant Gwenole, gant kalonad,
Zo bet m'eur vec'h e kaoud e zad,
Ha gant daelou ann den Doue,
Enn deuz lavaret d'ar Roue :

— « Gralon, Gralon, lake evez
« D'ann dizurzou a rên Ahès,
« Rag tremenet vo ann amzer
« skuillo Doue he goler.

« El lec'h ma voa c'hoarsadek ken
« E vo neuze skrignadec dent,
« El lec'h ma voa kanaouennou,
« E vo neuze skrijadennou !... »

Hag ar Roue spourounet,
He verc'h hen eveuz kelennet ;
Mez diskaret dre ar gozni,
N'euz mui ann nerz da stourm outi.

Ha, skuiz gant rebechou e zad,
Evit mont deuz he zaoulagad,
Hi 'deuz gret gant droug-sperejou,
Eur palès kaër tost d'ar sklujou.

Eno, gant he amourouchen,
E ma fennoz an obaden,
Eno, enn aour hag er perles,
Evel ann heol e par Ahès...

II

— « Plijadur dec'h er palès-man,
« Merc'hed gentil a potred skan,
« Plijadur dec'h ha nozvez grên. »
Eme eur prinz enn eur antrenn.

Ar prinz a sougue dillad ru,
He varo a voa hir a du,
Hag he izili a verve,
Hag he zaoulagad a zeve.

— « Ra viot deut mad, estranjour,
« Eme Ahès gant eur beg flour ;
« Ia, ra viot deut da gwela,
« Mac'h n'hanvèit ann traou falla.

— 5 —

— « Neuze m'en bot digomer mad, Kerkent ar palès a grenas,
 « A respontas ann divroad : Hag ar c'hurunou a strakas,
 « Rag me er fall zo ken disket Hag a dreuz ho zellou nec'het,
 « Hag ann hini neuz em krouet ! » E skoas tan glaz al luc'hecd,

A kerkent Ahès d'er pedi,
 Da ober eun droz zanz gant'hi,
 Hag ann oll, a eneb Doue,
 Gwassa ma c'hallent a Doue.

— « Na c'houi'vel, eme ar Prinz ru
 « Me laka Doue war e du... »
 Ma lavarent oll gant glac'har,
 — « Ahès e deuz kavet e far !... »

Pa voa d'ann obadezen-ze fin,
 Danser Ahès, en eur c'hoarzin,
 Hag enn eur zével he ziou skoa,
 A lavaras : — « Nouzoc'h netra !... »

« Kerc'hit din'me deus a guer Is,
 « Verseillou santel ann ilis
 « Kerc'hit kroas ar c'hrussufiet
 « Eun hosti sakr, hag e velfet !

Ahès, respontas timad :
 — « Kavet vint enn lliz va zad,
 « Rag va zad diot-me a gred
 « Enn trompler-ze a Nazareth !... »

Tri a redas e ber amzer,
 Hag a ziskaras ann Aoter,
 Hag an traou zakr a we douget
 Etre ho daouarn miliget,

Ar Prinz ru, raktal m'ho gwelas.
 A greis he galon a c'hoarzas,
 Hag a lavaras c'hoa enn-han :
 — « Plijadur dec'h er palès-man ! »

Da genta a doliou boutou,
 E vrujunas ar vesseillou,
 Goude flastras ar grussifi,
 Hag e krenchas war ann hosti !...

A war-n'he, gant oll e noaz,
 En eur gana.—« Malloz d'ar groaz !
 E raz es eiz stum dishenvel,
 Dansou ar sei' nec'het marvel !... »

III

Pa voa fin d'ar sakrilejou,
 Messajer ann dioug sperejou.
 Chomet e eunan er pulès,
 A dosteaz da gaout Ahès.

— « Va doussik koant, merc'h da
 | C'hralon
 « Ha muia karet va c'halon,
 « Ha n'elfent me ket eneb gis
 « Guelet alc'houe sklujou ker Is. »

— « Va zad a zoug enn he guerc'hen
 « Ann alc'houe aour deuz eur chaden,
 « Ha va zad bremen zo kousket,
 « Ha kaout ann alc'houe n'allan ket

Mes hen d'he zroid enn eun strinkas
 Ha d'he dornic flour a bokaz,
 Hag e dallas dre he zellou,
 Korget a dân hag a zaëlou.

IV

Heb goud ar pezh a dremene,
 Neuze eur pennad ac'hane,
 Enn e balès ar Roue koz,
 E voa kousket e kreiz ann noz.

Kambr paour Gralon ne voa enn-hi
 Netra nemet eur grussifi
 Deuet a zorn eur mignon ker,
 Sant Kaourintin, Escop Kemper.

— 6 —

Netra nemet eun Aviel,
Roët gant eun den zantel,
Roët dez-han'gant Gwenole.
Evel eur merk a garante.

Kaër enn e gozni vel eun Ael,
E kouske Roue Breiz-lzel,
Hag enn dro de dall, e vleo gwen,
A re, dispak, eur guunen.

Neuze, Ahès, ar brincez fall,
Evel pa vije skoët dall,
Enn e gambr. heb aon rag Doue,
A deu da laères an alc'houe.

Enn eur vale war beg e zroad,
Ar verc'h a dosla skan de zad,
A goustadik deuz e guerc'hen,
A denn neur c'hoarzin, ar chaden.

V

Piou a deu du-hont gant ar ru,
Pignet war eun hinkane du,
Hag hendann daoulam war er gein,
Ken a strink an tân deuz ar vein ?

Hennes eo messenger Doue,
Digasset enn Is dar Roue.
Ennez eo Abostol ar feiz,
Sant Gwenole, karet e Breiz.

Tostât'ra en eur c'haloupad
En he zorn deo e vaz abad,
Hag eur stol aour war he zaë venn.
Hageur c'hele'h tân enn dro d'hebenn

Setu hen e dor ar palès
E p'hini e kousk tad Ahès.
Diwar e varc'h an den zaotad
A c'halv, enn ne...

— « Gralon, Gralon, sao heb dale,
« Sao evit heuilla Gwenole,
« Sao evit tec'hel deuz ap mor,
Sklujou kear Is a zo digor !

Hag a Roue koz trubullet,
E mez 'vele zo zaillet .
— « Din-me, din-me, va marc'h prima
« Siaouaspeurgolletar guer-ma !... »

Ha war e varc'h e ber amzer
E kerz da heul e vignon ker,
Ha war o lerc'h, enn eur hiudal,
E klevont ar môr o ruial.

Neuze ar brincez dirollet,
He amourouz gant-hi kollet,
Dre gear Is, ha glei hag a zeo,
A rede, dispaket e bleo.

Pa glevas daou lamp ar c'hezek
Araog ar môr e tiredek,
Dre al luc'het gant nec'hamant,
Hanvez e zad hag ar zant.

— « Va zad ! va zad ! m'ar em c'harit,
« War o marc'h skan va c'homerit »
Hag, he respont, an tad tener
A zao e verc'h war ann tailler.

Kerken ar môr a vuanna,
Ha Gwenole, en eur grena,
A gri : « Gralon, töl ann diaoul-se
« Divar dailler da hinkane !... »

Kouskoude c'has leun a zekes,
Ann tad a zalc'h ar bec'herez .
Eez ar zant a ra zin ar groas
Hag a stok outi pen he vaz.

Kerkent, mestres an droug zperet
A ruil er môr bras fuloret,
Hag e kleo tost ar Roue koz
Eur c'hoarzin skiltr e kreiz ann noz.

— 7 —

Mes, rented skanvoc'h eb dale
E sail prim da c'heul Gwenole,
Hag he varc'h, gleb e beder c'har,
A lamp deus ar môr en douar.

Breman, ed e Mari-Morgan,
Ahès, deuz skeud al loar a gân,
A gân hag en eur vousec'hoarzin,
A grib er môr he bleo bezin.

VI

Da zao heol ar zant ha Gralon,
A bigue war lein Mene-Hôm,
P'hini, he dreit ebars enn trez,
Zao he ben war Douarnenez

Ac'hane Roue Breiz-Izel,
War he lerc'h a dolaz eur zel;
Mez, el lec'h ls, gant he deg dor,
Ne velas mui nemet ar môr.

— « Eur gear em boa deus ar gaëra,
« — Ha setu hi et da netra!... »
Hag he galon oll a fraillas,
Hag he zaoulagad a velas.

— Gralon. Gralon. 'me Gwenole,
— Gralon, d'ann daoulinganen-me. »
Ha Gralon dindan e c'hlaç'har,
A goë d'ann daoulin d'ann douar.

Hag eno, dispak e vleio gwenn,
Hag e dall pleget er boultren
E lavare c'hoas ar Roue :
— Ra vo gret bolonte Doue!...

Pa zavas diwar he zaoulin,
Dindan tân flamm heol ar mitin.
A velas, a dreuz he zaëlou
E lugerni *Ru-Men-Goulou*.

War ar men-ze, hon tadou koz,
A skuill goad d'eun Doue foz,
Hag ar Roue, e ber amzer,
A lavaraz d'he vignon ker :

— « Du-hont, e memor a gear ls,
« Me zavo d'ar feiz eun illis,
Rag evit testeni d'ann oll
M'he galvo illis Remengol. (1)

« Rag war dolen ru Deutatès
« Me lakañ da ren ar Werc'hez,
« Ha beb bloas, enn enor d'ar groas,
« E rin ober eur pardon braz.

« Eno, ann oll dud affliget,
« A gavo d'ho foanniou remed,
« A silvidiguez d'ho ene.
« Dre c'hraz Mari gwir vamm Doue

« Pa vo ann Doueou maro,
« Ha koët meur a goat dero,
« Eun de, deuz ar pevar avel,
« E teuio d'hi pobl Breiz-Izel.

Neuze ma ve sonj a Gralon,
E vo lavaref a galon :

— « Biaz arizudou a so bed
« Ebars enn amzer dremenet!... »

[1] Remengol, hanvet gwechal *Ru-Men-Goulou*, da lavaret e *Men-Ru-ar-Goulou*, abalamour ma voa eno eur men ru, eun templ konsakret da c'houlou de, enoret evel eun Doue, dindan ann hano a Deutatès, Doue-Tad, ar Roue Gralon, gonde beza diskaret ann templ-se, ha savet enn e blas enn illis kaër da Vam ar Gwir Doue, chenchas hano payen *Ru-Men-Goulou*, enn hano christen a *Remengo*!, da lavaret e *Remed-Oll* deus a behini ar batronez a zo hanveet ann *Itron-Varia-Remed-Oll*, Notre Dame de tout Remède, abalamour d'ar burzudou bras a ra bemdez eno ar Werc'hez: abaoue amzer ar Roue Gralon betek hirio.

Eno zo c'hoas induljansou a re vrassa roet gant hon Tad santel ar Pab dan oll gristenien a deu da Remengol! da bedi a galon, Patronez Breiz-Izel. Dre eur

PEDEN AR ROUE GRALON

D'ann Itron Varia Remengol

Itron-Varia-Remengol
Mirit ouzimp na zaïmp da goll ;
Pedit ive ho mab Jesus,
Ma veziimp gant-ban evuruz.

Itron-Varia-Remengol,
C'hui eo Rouanez ar bed oll,
Bezit hor mamm, hor Batrones,
Ha ni ho meulo da james.

skrit Apostolik roet e Rom, en Ilis Sant-Per, kement beleg a lavar an ofern war an aoter-vras ann Itron-Varia-Remengol, a denn a boanniou ar pugator eun ene p'hini a ia rectal d'ar barados.

Ann dregont a vis maë 1858, ann Itron-Varia-Remengol a zo bed kurunet gant eur gurunen aour ha perles, roet dez-hi gant hon Tad Santel ar Pab Pii Nao.

Remengol a zo bet, a viskoas ar gaëra hag ar santela Ilis a Vreiz-Ize i; enoro a rer enn-hi d'arn euz ar groas hag a gurunen spenn J.-Ch. d'arn euz a relegou ar Werc'hez, Santez Anna, Sant Joseph, ann Ebestel, ann Doctore; eus ann Ilis, Sænt Breiz-Izel ha relegou ouc'h pen daou vil sant all : hervez an dud koz peb gwir Vreton a gle, eur vec'h da viana, *beo pe varo*, ober pelerinach Remengol.

Morlaix. — Imprimerie J. LETREGUILLY.